

Čaká novú vládu iba bonus?

Posledných 20 rokov ekonomického vývoja ekonomík v Európe názorne ukazuje prevratnosť zmien. Kto v roku 1993 predpovedal, že SR bude členom EÚ a kto predpovedal, že bude mať novú menu (euro)? Neoliberálna transformácia EU však ukazuje svoje nedostatky. Hovorí o tom mnoho faktov, čo holandský premiér Wim Kok v roku 2004 vyjadril tak, že lisabonská stratégia sa stane „synonymom pre nedosiahnutý cieľ a nesplnené záväzky“. Bude pokračovať? Nedávny ekonomický a sociálny vývoj odhalil až riskantnosť vývoja. EÚ, ktorá ako celok mala pomalý rast, veľkú nezamestnanosť, problémy s eurom a viaceré nerovnováhy. Maastrichtské kritériá sa ukázali nevhodné, na čo upozorňovalo mnoho ekonómov. Infláciu nedokážeme presne odmerať, podiel dlhu na HDP nemusí byť z hľadiska ekonomickej teórie menší ako 60%.

Nedokážeme posúdiť koľko ekonomických artefaktov vzniklo v dôsledku nedokonalosti Maastrichtských kritérií. Od čias Keynesa sa zmenili predpoklady jeho teórie – nemáme trh, ktorý fungoval v jeho časoch, nemáme vlastníctvo, ktoré bolo spolu s trhom základom kapitalistického ekonomického systému. Budú peniaze? Ktoré funkcie peňazí zostanú? Budú platidlom? Čo bude efektívna hnacia sila fungovania ekonomického systému SR? To sú závažné úlohy fungovania ekonomického systému.

Hlavným problémom je, že nemáme dobrý indikátor výkonnosti ekonomiky – HDP ju presne nemeria. Ak HDP pripočítame plat sestričky, ktorá pracuje v Rakúsku a býva v Bratislave, získame inú veličinu, a to HNP. Ale ani príjmy napr. z emisií tiež nie sú súčasťou HDP. O čom nás teda informuje konkrétna hodnota HDP?

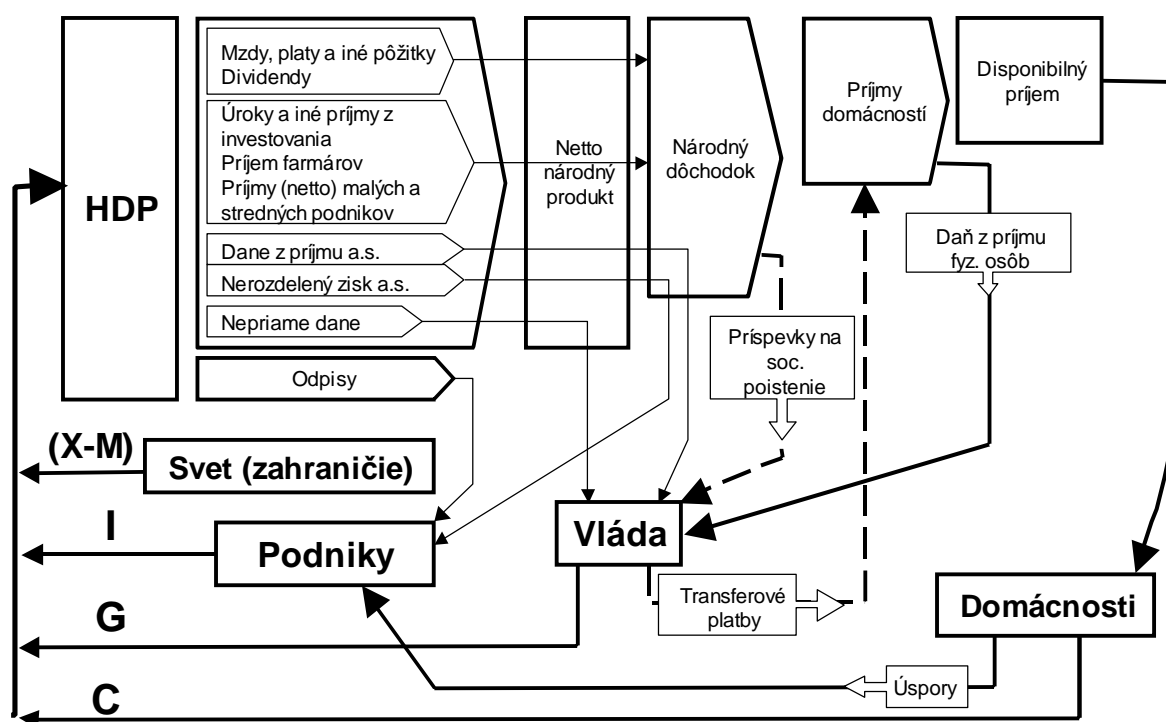
Sú aj iné problémy. Bude známa rovnica $MV = PY$ rovnicou rovnováhy? Má dnes význam? Čo bude rovnicou rovnováhy na trhoch peňazí? Bude platiť o 5 – 10 rokov, keďže HDP nie je dobrou mierou výkonnosti ekonomiky? Budeme mať peňažné agregáty $M_0, M_1, \dots$, a bude sa o ne starať NBS? Budeme merať aj o 5 rokov rovnováhu dnes všeobecne uznávanou rovnicou $Y = C + I + G + (X - M)$?

Globálne finančné trhy majú obrovský vplyv na ekonomické podmienky. Finančný kapitál má privilegované postavenie. Kapitál je mobilnejší v porovnaní s inými faktormi výroby a dokonca je mobilnejší ako priama investícia. Finančný kapitál smeruje tam, kde je lepšie zhodnotený. Globálne finančné trhy nemajú tendenciu k rovnováhe, naopak k explózii. Základnou jednotkou politického a spoločenského života však naďalej zostáva národný štát. A to vyvoláva rozpory. Globálne finančné trhy sú väčšinou *mimo kontroly* národných alebo medzinárodných inštitúcií.

Niektorí kváziekonómovia vyšli s témou bonus. Predtým to bol pojem rovná daň. Oba sú ekonomické netvory. Rovná môže byť čiara, alebo stena. Veľmi sa rozmohol povrchný pohľad na vážne oblasti ekonomickej teórie. Daňový systém zaberá v dobrých knihách o makroekonómii 30-50 strán. Na daňový systém makroekonómia kladie veľké nároky, napr. jeho spravodlivosť, či jednoduchosť. Redistribuje príjem a tak túto oblasť treba dôkladne teoreticky preskúmať a zodpovedne v praxi realizovať. Makroekonómia vysvetľuje zákony, ktorými sa riadia, ako povedal A. Smith, ekonomický hráči a opisuje následky pôsobenia týchto zákonov na spoločnosť. A práve to, teda predvídať dôsledky, nevedia „kváziekonómovia“ a politici. Pomoc v

tejto oblasti poskytuje ekonometria, ktorá behaviorálne zákony pretvára do matematickej podoby, ktorá uľahčuje zistiť dôsledok. Plynie to už aj zo spomenutej rovnice $MV = PY$. Jednoduchou matematickou operáciou zistíme, že $M = (PY/V)$. Ak centrálna banka začne pôsobiť na M , vieme, že to ovplyvní aj P aj Y , ak bude V konštantné. Tu je dôsledok akýsi jednoduchý. Ale ak si predstavíme hospodárstvo, ktoré môžeme opísať stovkou rovníc, zistiť dôsledok nejakého zásahu je veľmi náročné. Potrebujeme komplexnejší model. Aj daňový systém sa dá opísať rovnicami. Dnes ešte nedokážeme vzorcom opísať ekonomické sily na finančných trhoch. Asi potrebujeme náročnejšiu matematiku ako čo ju používa bežná makroekonómia.

Súčasná diskusia a programy politických strán sa neopierajú o obraz fungovania ekonomického systému. Ekonómia formulujú rôzne ekonomické princípy (princíp rovnováhy,...), ktoré sú užitočné pri tvorbe ekonomickej politiky určenej na riešenie ekonomických problémov. Teda hovoriť o bônuse a o daňovej kvóte nepostačuje. Ekonómia potrebujú poznať stavbu a skladbu ekonomického systému – spôsob usporiadania častí do **ekonomického celku**. Autori ekonomických programov strán sa nepokúsili nakresliť ekonomický systém SR a aj EÚ, veď projekcie bez nej nie sú možné. Ide aj o zmyslovú formu poznania. Aby bolo čitateľovi zrejme na čo narážam, uvádzam súčasný (môj) ekonomický systém SR agregovane v takomto tvare:

Predovšetkým vidíme vzťah medzi HDP, NNP, národným dôchodkom, príjmom domácností a disponibilným príjmom. Vidíme aj postavenie rôznych druhov daní. A čo bonus? Akýsi zmiešanec, ktorý môže iba narušiť usporiadanosť ekonomických tokov. Na grafe teda vidíme veľa finančných tokov a vidíme aj kde sa nachádzajú zložky HDP a to v dvoch jeho rovniciach: $Y = C + I + G + (X - M)$ a $Y = C + S + T$. Vidíme aj iné agregáty. Každý finančný tok treba optimalizovať a to dokážeme iba matematickým opisom tých síl, ktoré formujú jednotlivé finančné toky. Graf neobsahuje toky, ktoré idú na a z finančných trhov. Tieto toky dnes vôbec nedokážeme matematicky opísať a teda následne ani regulovať.

Analýza založená na takomto grafickom modeli a veličín, ktoré sú na ňom v materiáloch strán a aj v televíznych diskusiách, úplne chýba. Bude takto vypadáť ekonomický systém SR a EÚ v budúcich 5 – 10 rokoch? Pochopiteľne, že každý zobrazený finančný tok nemôže mať rovnakú dimenziu. Tú treba optimalizovať, čo je viac ako akýsi bonus. Ale to žiada konkrétne matematické „znenie“ príslušného toku. Nestačí neustále opakovať iba problémy daní (bonusu). Netreba zrušiť daň z príjmu fyzických osôb?

Prof. Ing. Mgr. Jaroslav Husár, CSc
Ekonomická univerzita

Bratislava 20. júna 2010.